

Бидай

Мазмұны

- Кіріспе
- Бидайдың аурулары
- Бидайдың зиянкестері
- Бидайға зиян тигізетін арамшөптер
- Қолданылған әдебиеттер

Бидай (*Triticum*) – астық тұқымдасына жататын аса маңызды дәнді дақыл.

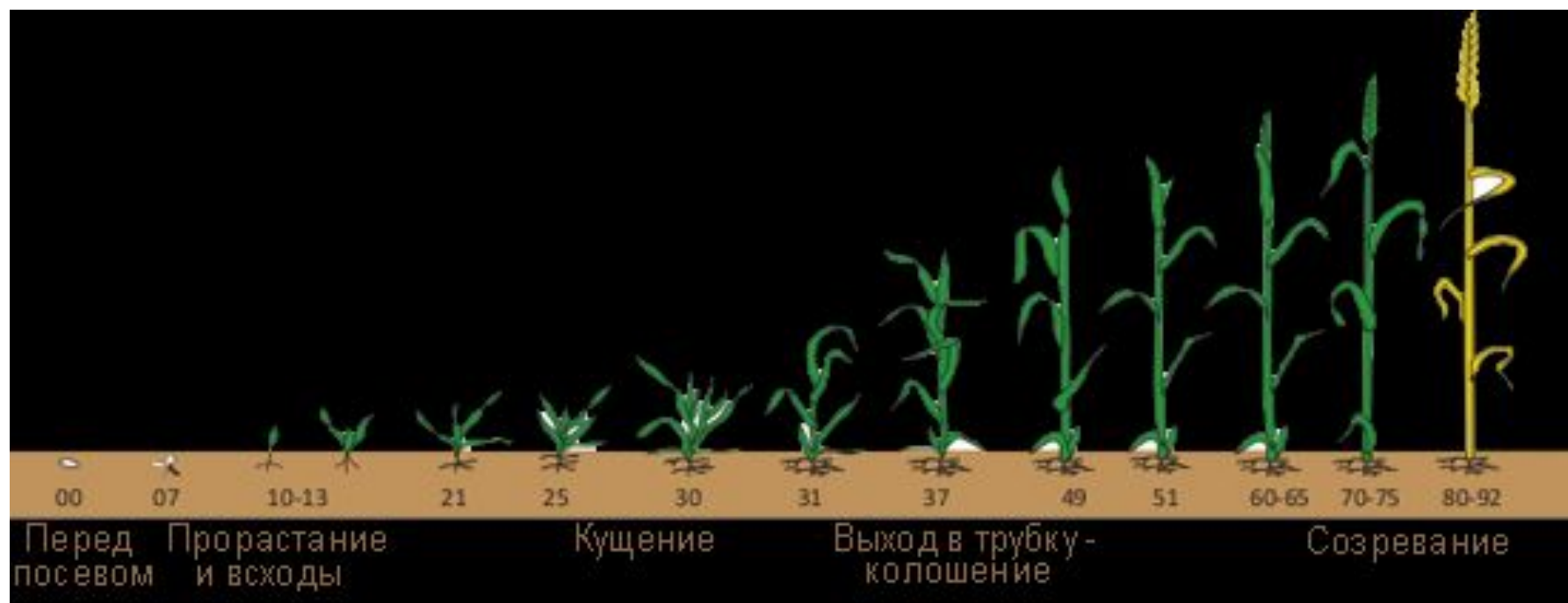
2015 жылғы есеппен елімізде 14 млн га бидай егін егілген. Солтүстік Қазақстанда 3 миллион 200 мың гектар алқапқа бидай егілді

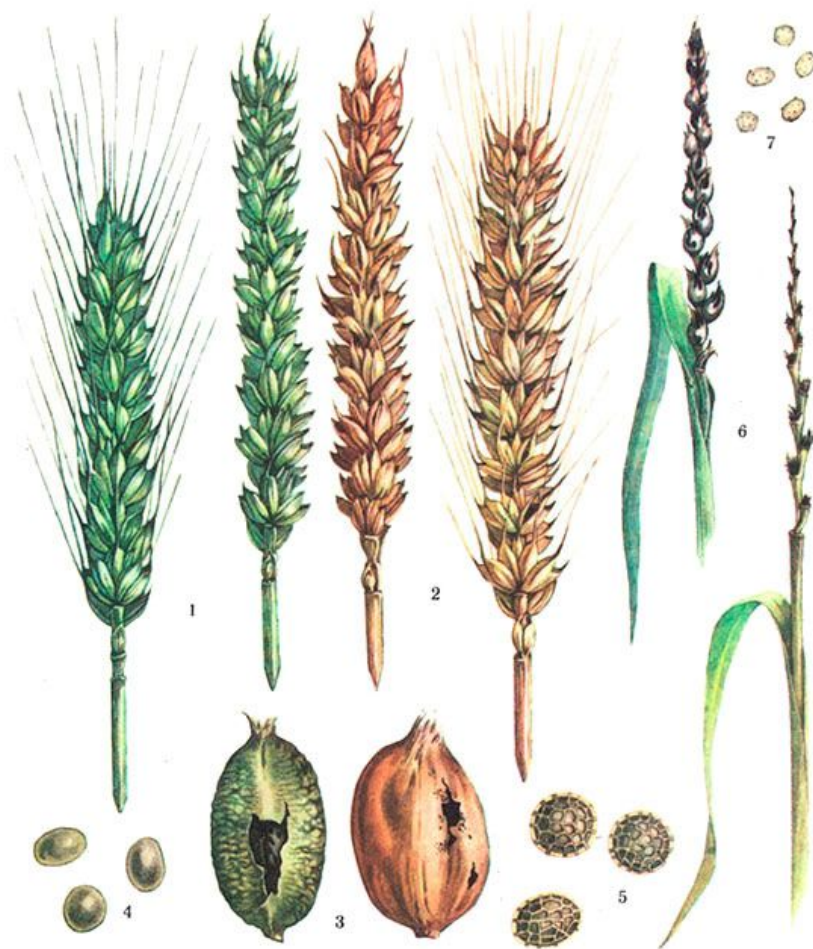
Бидайдың вегетациялық кезеңі

- ❖ Тұқымның өнуі
- ❖ Егін көгі (көктеу) кезеңі
- ❖ Түптену кезеңі
- ❖ Түтікке шығу (сабақтану) кезеңі
- ❖ Масақтану кезеңі
- ❖ Гүлдену кезеңі
- ❖ Пісу кезеңі (сүттеніп, қамырланып, толық пісуі)

Бидайдың аурулары

Бидайдың тозаңды қара күйесі

Қоздырғышы:
Ustilago tritici

Бидай бірінші жылы
гүлдеген кезде
залалданады, ауру
екінші жылы
бидайдың масақтану
кезінде байқалады.

Химиялық күресу шаралары

- ❑ Препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1т тұқымға 10л су):
 - ❖ Бастион, 34% с.с.к. 2,0л/га мөлшерінде
 - ❖ Витавакс 200 ФФ, 34% с.с.к. 2,0-2,5 л/га мөлшерінде
 - ❖ Витарос, с.с.к. 2,0 л/га мөлшерінде
- ❑ Себу алдында препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1т тұқымға 10л су):
 - ❖ Витавакс, в.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде

Бидайдың қатты қара күйесі

Қоздырғышы: *Tilletia caries*

Егінді орып бастырған кезде қара күйе қапшықтары жарылып, телиоспоралар сау дәндерге түседі. Залалдану құрал-жабдықтар, ыдыс және т.б. арқылы да жүзеге асады.

Химиялық күресу шаралары

- ❑ Тұқымды ертерек және себу алдында препарат суспензиясымен өңдеу (1 т тұқымға 8-10 л су):
 - ❖ ТМТД, с.с.к. 3,0-4,0 л/га мөлшерінде
- ❑ Препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1 т тұқымға 10 л су):
 - ❖ Бастион, 34% с.с.к. 2,0л/га мөлшерінде
 - ❖ Витавакс 200 ФФ, 34% с.с.к. 2,0-2,5 л/га мөлшерінде
 - ❖ Витарос, с.с.к. 2,0 л/га мөлшерінде
- ❑ Себу алдында препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1 т тұқымға 10л су):
 - ❖ Витавакс, в.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде

Кәдімгі шірік

Қоздырғышы:
Bipolaris
sorokiniana (Sacc.)
Shoemaker.
(Deuteromycetes
класы,
Hyphomycetales
қатары)

Көктеу – түптену
кезінде білінеді.

Химиялық күресу шаралары

- Препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1 тұқымға 10 л су):
 - ❖ Карбокс 340, в.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде
 - ❖ Прессинг 34%, с.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде

Фузариоздық тамыр шірігі

Қоздырғыштары:
Fusarium текті
саңырауқұлақтар
(Deuteromycetes
класы,
Nurhomysetales
қатары).

Өсімдік көктеген
кезде олардың
өскіні немесе
тамыршасы ғана
дамиды

Химиялық күресу шаралары

- Препарат суспензиясымен тұқымдарды өңдеу (1 тұқымға 10 л су):
 - ❖ Карбокс 340, в.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде
 - ❖ Прессинг 34%, с.с.к. 1,5-2,0 л/га мөлшерінде

 alamy stock photo

APEXYN
www.alamy.com

Дәнді дақылдардың сабақ (жолақ) таты

Жолақ таттың
қоздырғышы *Puccinia
graminis* Pers

Өсімдіктің даму
кезеңінің екінші
жартысында, Әсіресе
соңына қарай,
зақымдалған
мүшелерде ұзынша
қатар орналасқан,
Әуелі татқа ұқсас
Қызғылт-қоңыр
урединиялар, кейін
Қара телиоспориялар
пайда болады.

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

Оптимо 20%, к.э.	30(1)
Абакус 12, 5%, с.э.	30(2)
Валлиант, к.э.	30(2)
Рекс Дуо, 49,7% к.с.	30(2)

Септорио

З

Қоздырғышы:
Septoria nodorum
(Deuteromycetes
– Sphaeropsidales)

Септориоз
жауын-шашын
көп болған
жылдары қатты
дамиды

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

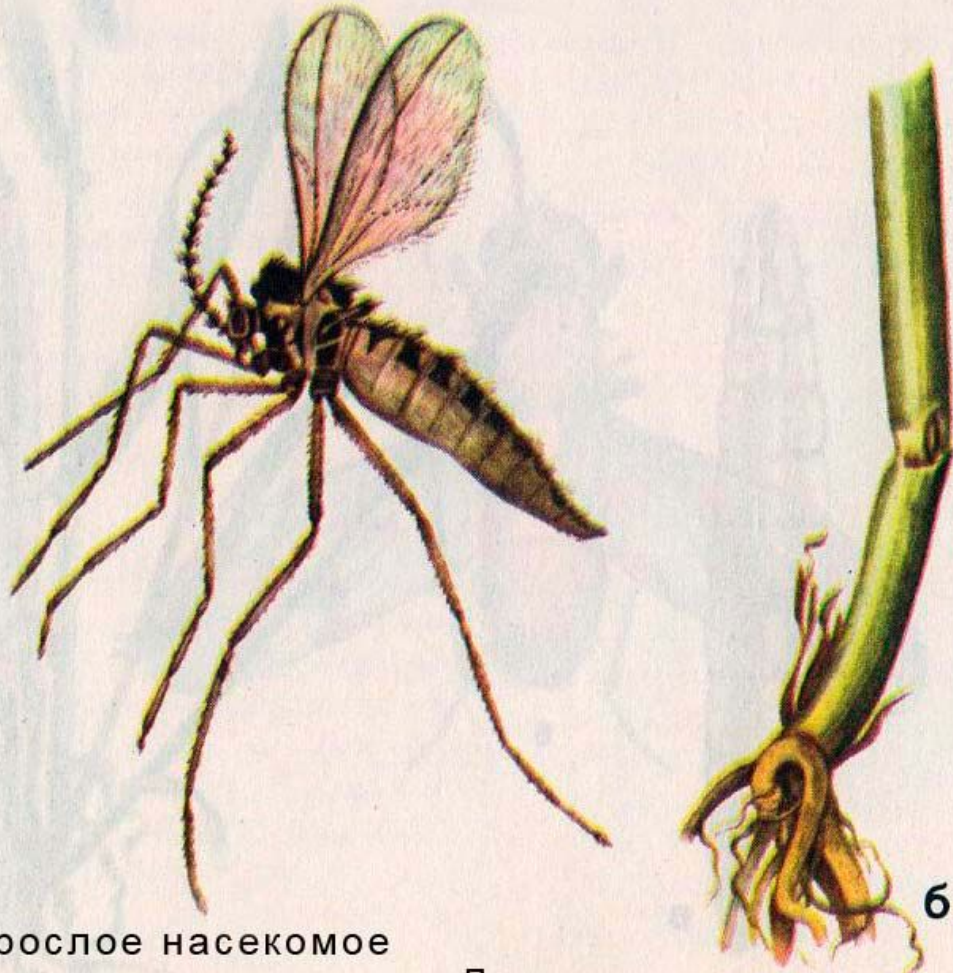
Амистар экстра 280, с.к.	30(1)
Банзай, к.э.	30(2)
Дерозал, 50% к.с.	20(1)
Алерт С, с.э.	30(1)

Бидайдың зиянкестері

Гессенская муха

Взрослое насекомое

Ложнококны во влагалище
растения

Гессен шыбыны

Mayetiola destructor Say. (Cecidomyiidae – галлица тұқымдасы, Diptera – қос қанаттылар отряды). Дернәсілдері бидайдың сабағын түтіктенгенге дейін зақымдайды

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

Бестселлер, 10% э.к. 0,12 л/га мөлшерінде	15(2)
Борнео м.в.с.к. 0,05 л/га мөлшерінде	15(2)
Фаскорд, э.к. 0,12 л/га мөлшерінде	20(2)
Фастак, 10% э.к. 0,12 л/га мөлшерінде	15(2)

Астық егеушілер

Кәдімгі - *Cephus rugosus* L. және қара - *Trachelus tabidus* F. (Cephidae - сабақ егеушілер тұқымдасы, Hymenoptera - отряды) бидайдың масақтану бастаған кезеңінде байқалады.

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

Каратэ 050, э.к. 0,15-0,2 л/га мөлшерінде 20(2)

Актеллик 500, э.к. 0,5 л/га мөлшерінде 20(2)

Зиянды бақашық

Зиянды - *Eurygaster integriceps* Put., мавр - *E. mauga.*, австриялық - *E. austriacus* Sch.

(Scutelleridae - қалқаншалы бақашықтар тұқымдасы, Hemiptera - отряды)

Дернәсілдердің жұмыртқадан шығуы астық дақылдарының түптену кезеңіне келеді. Ересек қандалалар дәннің балауыздана - пісу кезеңінде пайда болады

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

Данадим эксперт, к.э. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде	30(2)
Диамант, э.к. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде	30(2)
Стабилити, э.к. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде	30(1)
Кинфос, э.к. 0,15-0,25 л/га мөлшерінде	30(1)

Бидай трипсі

Haplothrips tritici Kurd.
(Phloethripidae –
тұқымдасы, Tubulifera –
түтікше құйрықтылар
отряд тармағы,
Thysanoptera – шашақ
канаттылар отряды).
ересек трипстер сәуірдің
аяғынан мамыр айының
ортасында шығады.
Олардың максимальды
саны күздік бидай
дақылының масақтану
кезінде байқалады

Химиялық күресу шаралары

Күту мерзімі, өңдеулердің максималды қайталымдары:

БИ-58 Новый, 40% э.к. 1,4 л/га мөлшерінде 40(2)

Данадим эксперт, к.э. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде 30(2)

Диамант, э.к. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде 30(2)

Стабилити, э.к. 0,8-1,2 л/га мөлшерінде 30(2)

Астық қоңыздары

Кресті - *Anisoplia agricola* Poda., кузька - *A. Austriaca* Hbst., красун - *A. Segetum* Zoubkovi Kryn. (Scarabaeidea - 40 тақтамұрттылар тұқымдасы, Coleoptera - қоңыздар отряды)

Дернәсілдердің даму кезеңінің екінші жылы жаздық бидайдың сабақтану фазасы кезінде қуыршаққа айналады. Қоңыздарының пайда болуы жабайы астық тұқымдас шөптердің гүлдеу кезеңімен сәйкес келеді.

Химиялық күресу шаралары

Күту мерзімі, өңдеулердің максималды қайталымдары:

Данадим эксперт, к.э. 0,9-1,1 л/га мөлшерінде	30(1)
Апполо, 50% сқ.к. 0,2 л/га мөлшерінде	20(1)
Агроцип, 10% э.к. 0,2 л/га мөлшерінде	15(2)
Фаскорд, э.к. 0,15 л/га мөлшерінде	15(1)

Дәннің сұр көбелегі

Aramea anceps Schiff.
(Noctuidae - түн көбелектер тұқымдасы,
Lepidoptera - қабыршақ қанаттылар отряды).

Төменгі жастағы жұлдызқұрттар дәннің ішінде қоректеніп, қабығын ғана қалдырады. Төрт жастық кезеңінен бастап олар ашық қоректенеді.

Химиялық күресу шаралары

Соңғы өңдеу мерзімі, өнімді жинағанға дейін,
өңдеулердің максималды қайталымдары:

Энжио 247, сқ.к. 0,15 л/га мөлшерінде	20(2)
Борей, сқ.к. 0,1-0,12 л/га мөлшерінде	28(2)
Фиеста, 20% с.к. 0,07 л/га мөлшерінде	20(1)
Танрек, с.е.к. 0,07 л/га мөлшерінде	20(1)

Бидайға зиян тигізетін арамшөптер

Біржылдық қосжарнақты арамшөптер

Егістіктерді дақылдың түптену кезеңінде бүрку:

Валсамин, 72% с.е. 1,0-1,4 л/га мөлшерінде

Вест Амин 2,4-Д, с.е. 0,8-1,0 л/га мөлшерінде

Диамин, 72% с.е. 1,0-1,2 л/га мөлшерінде

Пилар 2,4-Д, 72% с.е. 1-2 л/га мөлшерінде

ҚЫЗҒЫЛТ укекіре

Химиялық күресу шаралары

Дақылдың түптену кезеңінде егістіктерді бүрку

Лонтрим, с.е. 1,5 л/га мөлшерінде

Қолданылған әдебиеттер тізімі

Ауыл шаруашылық энтомологиясы -

